

Icke-mänskligt subjekt i Virginia Woolfs *Flush*

Av: Linnéa Andreasson

Handledare: Mattias Pirholt
Södertörns högskola | Institutionen för kultur och lärande
Kandidatuppsats 15 hp
Litteraturvetenskap C | höstterminen 2016

Abstract

This essay contains a literary analysis of Virginia Woolf's *Flush: A Biography* (1933) where I have used animal studies to analyse the novel and the animal protagonist. First and foremost I have looked at the moral tendencies of the animal mind and the animal subject and by which means Woolf have worked to make him a dog, and not a human speaking for a dog.

In my analysis I have used contemporary research in animal studies and literary studies to back up my claims.

Keywords:

Animal Studies, Virginia Woolf, *Flush*, Anthropocentrism, Non-human subject, Morality in Animals, Anthropomorphism

Innehållsförteckning

Inledning	s.4
Syfte och frågeställning	s.4
Teori och metod	s.4
Disposition	s.7
Tidigare forskning	s.7
Om <i>Flush</i>	s.8
Sammanfattning av <i>Flush</i>	s.10
Icke-mänskligt subjekt och djurstudier	s.11
Introduktion av <i>Flush</i> ur ett djurstudie-perspektiv	s.11
Flush som subjekt	s.13
Tanken om moralitet	s.25
Slutdiskussion	s.32
Sammanfattning	s.34
Litteraturförteckning	s.35

Inledning

Djur har alltid varit väldigt viktigt för mig, och jag har alltid betraktat dem som någonting magiskt som vi människor måste förtjäna att få vara nära. Jag är väldigt intresserad av forskningen kring djur i litteraturen. *Hur gestaltas djuren?* Hur beskrivs händelser ifrån ett djurs perspektiv och hur speglas människor i deras ögon. När jag kom i kontakt med forskningsfältet *animal studies*, eller djurstudier som det heter på svenska, blev jag genast fascinerad och ville undersöka detta närmare själv. Ett författarskap som alltid intresserat mig är Virginia Woolf, med verk som *Orlando: A Biography* (1928) till *A Room of One's Own* (1929) skapar hon magnifika berättelser som andas modernitet och förnyelse. När jag sedan fick reda på att hon skrivit en bok utifrån en hunds perspektiv kände jag att det var en självklarhet att hon hade undersökt denna form av subjekt också.

Jag valde att fördjupa min forskning om *Flush* på grund av att Woolf bygger upp hela biografin om Elisabeth Barrett Browning med Flush som subjektet. Det är genom hunden läsaren får reda på vad som händer i boken. Jag ville se hur Woolf skildrar ett icke-mänskligt subjekt utan att göra det för mänskligt.

Syfte och frågeställning

Inom fältet djurstudier försöker forskarna analysera djur i kulturen, i det här fallet litteraturen, utan att se dem som symboler, metaforer eller ställföreträdare för det mänskliga. Vad händer om vi istället ”följer djuret” som Ann Sofie Lönngren säger?

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur Virginia Woolf undvikit antropocentrism och antropomorfism i sin framställning av det djuriska subjektet i romanen *Flush* från 1933.

Med hjälp av tre frågor vill jag undersöka hur det icke-mänskliga subjektet framställs. Frågorna som ställs är: Hur känslor och moral hos ett icke-mänskligt djur skildras? Vad som händer med språket i texten när subjektet inte är mänskligt? Hur framkommer subjektivitet Flush?

Teori och metod

Den teori som kommer användas är djurstudier (*animal studies*) där det relevanta är att betrakta andra individer än människor som subjekt med egen agens. Jag kommer fokusera på djurstudier inom litteraturen. Hur beskrivs ett subjekt som inte är mänskligt? Dessa frågor kommer jag titta närmre på genom en närläsning av *Flush* där fokuset just kommer att ligga vid djurstudier och hur Flush framställs som subjekt. Medvetenhet om att Flush är en rollfigur

skriven av en människa präglar på många sätt undersökningen, dock kommer ingången bland annat vara att se över hur ett djuriskt subjekt framställs både med en egen agens och med en möjlig egna ”tankar” hos ett icke-mänskligt djur.

Några centrala begrepp inom djurstudier som kommer användas i min undersökning är: animalitet, antropocentrism, moralitet och zoosemiotik. Jag kommer också använda mig av begrepp som *icke-mänskliga djur* och *icke-mänskligt subjekt*, men jag kommer även använda mig av den kortare benämningen *djur* – för att det kan bli enformigt och ibland tradigt att enbart skriva de långa benämningarna.

Utgångspunkten är att förstå djuren utifrån sig själva i exempelvis ett verk eller annan konstform inom humaniora eller att en studerar djuret inom exempelvis biologi. Att läsa ett verk och sen försöka att utgå ifrån djurets autonomi är att läsa det icke-mänskliga djuret utan mänsklig inverkan i tolkningen. Detta fält är i framkant inom djurrättsorganisationer och inom forskning för att lära sig om de icke-mänskliga arterna.

Djurstudier inom kultur bottenar i postmodernismen och är ett väldigt aktuellt ämne. I den svenska litteraturforskningen finns bland annat Ann-Sofie Lönngren som forskar om djurstudier. 2015 skrev hon *Following the Animal* där hon undersöker litterära verk med djuriska transformationer. *Exploring the Animal Turn: Human-Animal Relations in Science, Society, and Culture* (2014), [red] Erika Andersson Cederholm, Amelie Björck, Kristina Jennbert och Ann-Sofie Lönngren är en antologi där olika aspekter av animalitet, djurrätt och litteratur lyfts fram och analyseras, är också ett verk inom djurstudier som jag har använt mig av i min forskning, bland annat Elisabeth Friis kapitel: ”Dog Love/W(o)olf Love”.

En annan form av forskning inom språk och djurstudier är en forskningsgren inom semiotik. Thomas Albert Sebeok, amerikanska professorn i semiotik och lingvistik myntade Zoosemiotik, influerad av Jakob von Uexküll arbete. Zoosemiotik handlar om icke-mänskliga djur och språk, och människans förmåga att försöka förstå dem utifrån deras sätt att kommunicera, zoosemiotikens studium är djurens signaler och tecken, studerandet av djurens kunskaper och hur detta ter sig individuellt hos djur, inom semiotik.

Zoosemiotics is the semiotic study of the use of signs among animals, more precisely the study of semiosis among animals /.../ It is the study of animal forms of knowing. /.../ The field is defined by having as its subject matter all of those semiotic processes that are shared by both animals and humans. The field also differs from the field of animal communication in that it also interprets signs that are not communicative in the traditional sense, such as camouflage, mimicry, courtship behaviour etc. The field also studies cross-species communication, such as for example communication between humans and animals.¹

---

¹ <http://www.digplanet.com/wiki/Zoosemiotics> (hämtat 26/12/16)

Den franska filosofen och professorn Jaques Derridas verk *The Animal That Therefore I Am* som utgavs postumt 2008, är ett verk som format djurstudier med sina postmodernistiska tankar. Det är ett verk som, trots sin komplexitet, är värd att lyfta fram, även om verket inte kommer få det största omfånget i denna undersökning.

Kari Weil har skrivit boken *Talking Animals, Why Animal Studies Now?* (2012) där hon introducerar läsaren för fältet djurstudier, hon gör kritiska läsningar av olika verk, däribland Woolfs *Flush*. Inom humaniora försöker en bedriva forskning där djuret är i fokus i exempelvis text, att försöka läsa djuret med fristående agens är inte alltid det enklaste men det är ett nödvändigt fält som behöver etableras för förståelsen om alla jordens varelser och inte bara oss mänskliga djur.

Det icke-mänskliga djurets moral kommer att diskuteras och jag kommer därför också använda mig av en bok som fokuserar mer på biologisk forskning: *Wild Justice: The Moral Lives of Animals* (2009) där Marc Bekoff och Jessica Pierce argumenterar för att djur har sin egen agens och att de känner empati och moral. De menar inte att djurens moral är densamma med vår, men de argumenterar att biologisk forskning och andra studier in i djurens medvetande kan bevisa att de lever efter sina egna moraliska koder och att de förtjänar att bli behandlade som moraliska varelser precis som vi. Marc Bekoff och Jessica Pierce lyfter upp studier som gjorts av djur där beteende och kognitiva undersökningar varit i fokus. De lägger fram en studie som är väl undersökt och de pekar på att icke-mänskliga djur har ett brett utbud av moraliska attribut, så som empati, rättvisa, tillit och ömsesidigt samförstånd. Detta verk är mer en forskningsstudie av kognitiv- och beteendevetenskaplig forskning av djur, men man kan tänka att trots steget bort från humaniora är denna studie ytterst relevant för denna undersökning, då den trots allt undersöker hur ett icke-mänskligt djur fungerar, tänker och beter sig med sina likasinnade. I inledning skriver de:

New information that's accumulating daily is blasting away perceived boundaries between human and animals and is forcing a revision of out-dated and narrowminded stereotypes about what animals can and cannot think, do and feel. /.../ One assumption in particular is being challenged by this new research, namely the assumption that humans alone are moral beings.²

Då detta är en litterär undersökning inom djurstudier är mycket av forskningen jag lyft fram här ovan ytterst relevant och detta litterära figurer och deras arbeten är något som inspirerat mig till att ta mig an denna undersökning.

---

² Marc Bekoff, Jessica Pierce, *Wild Justice: The Moral Lives of Animals*, The University of Chicago Press: Chicago and London, 2009, s. 10

Disposition

I ”Introduktion av *Flush* ur ett djurstudie-perspektiv” utvecklar jag vissa tankegångar som präglar djurstudier och sammanställer dem med *Flush* för en introduktion till djurstudier och en ingång till de andra kapitlen i min undersökning. ”Flush som subjekt” undersöks det djuriska subjektet i *Flush*. Detta kapitel leder sedan in på kapitlet ”Tanken om moralitet” där jag går djupare in i djurstudier och undersöker känslor hos icke-mänskliga subjekt, här tittar jag närmre på Woolfs *Flush* och hur hon har gått tillväga när hon skrivit fram hunden som en egen agent. Vidare lyfter jag i ”Slutdiskussion” fram tankegångarna som präglat analysen och avslutar uppsatsen med ”Sammanfattning” där jag kort formulerar vad som lyfts fram och diskuterats i texten.

Tidigare Forskning

Det finns mycket forskning om och kring Virginia Woolf, både hennes privatliv, Bloomsburygruppen och om hennes författarskap. Då detta är relativt kort uppsats behöver jag begränsa min forskning och kommer därför fokusera på forskning relaterande till *Flush* och göra detta genom djurstudier.

Under mitt arbete har jag insett att mycket av forskningen kring *Flush* har fokus på genusvetenskapliga frågor och feministisk teori, många forskare har utgått ifrån att Woolf medvetet satt Elisabeth Barrett och *Flush* som de underlägsna i samhället och det är framför allt detta som forskare bygger vidare på i sina analyser. Mesta forskningen jag hittat kring *Flush* utforskar detta perspektiv, då jag kommer fokusera på djurstudier är inte detta något som kommer fördjupas här. Jag hänvisar därför till Julia Biggs biografi *An Inner Life* och till de otaliga andra biografier om Virginia Woolf och feminism som skrivits om man vill läsa sig vidare om detta.

Julia Biggs biografi *An Inner Life* om Virginia Woolf (2005) är en ingående fördjupning in i både Virginias författarskap och hennes privatliv. Biggs grundar sin biografi i Woolfs dagböcker, hennes brev och skildringar ifrån människor runt omkring Virginia och deras biografier och brev.

Vad händer med verket om man bortser från den feministiska läsningen och enbart fokuserar på djuret? För att arbeta med djurstudier har jag valt ett antal verk som jag kommer att utgå ifrån, bland annat: Kari Weils *Thinking Animals, Why animal studies now?* (2012) Weil gör en läsning av *Flush* som har mycket intressanta tyngdpunkter som kan komma att vara relevanta för min analys.

Antologin *Exploring the Animal Turn: Human-Animal Relations in Science, Society and Culture* (2014) är ett verk som tar upp många olika aspekter ur djurstudier, allt från veganism, till litteratur. Nedan följer en något mer detaljerad beskrivning om verken.

Djurstudier är ett relativt nytt namn på forskning om djurens mentalitet och djurrättsfrågor som funnits ett tag, men det finns därför inte mycket sammansatt forskning under benämningen djurstudier ännu, då djurstudier är ett relativt nytt forskningsfält.

Om *Flush*

Virginia Woolf skrev *Flush: A Biography* 1933, efter sitt stora projekt *The Waves* (1931) och i hennes dagbok beskriver hon lättnaden vid att arbeta med ett så pass fritt projekt utan tidspress som hon kan experimentera med: ”Jag skriver på *Flush* om förmiddagarna, halvt om halvt på allvar, för att ge lindring åt hjärnan som är alldeles hopknuten efter det där sista varvet med *The Waves*”.³ Hon fick inspirationen långt innan hon skrev *Flush*. Författaren Elisabeth Barrett Browning skrev dikter, tillägnade till sin Cocker spaniel Flush, bland annat ”To Flush, My Dog” (1844). Jag medför ett kort utdrag ur dikten, förkortad av mig enbart för att få en inblick i Barrett Brownings kärleksdikt till sin hund som Virginia Woolf läste, tog till sig och valde att skriva sin fiktionella biografi utifrån:

LOVING friend, the gift of one, Who, her own true faith, hath run, Through thy lower nature ; Be my benediction said With my hand upon thy head, Gentle fellow-creature !

Like a lady's ringlets brown, Flow thy silken ears adown, Either side demurely, Of thy silver-suited breast Shining out from all the rest Of thy body purely.

But of thee it shall be said, This dog watched beside a bed Day and night unweary, — Watched within a curtained room, Where no sunbeam brake the gloom Round the sick and dreary.

Therefore to this dog will I, Tenderly not scornfully, Render praise and favour ! With my hand upon his head, Is my benediction said, Therefore, and for ever.

And because he loves me so, Better than his kind will do, Often, man or woman, Give I back more love again Than dogs often take of men, — Leaning from my Human.⁴

Lite kort i sin dagbok nämner Woolf arbetet med boken och fredag, den 2 september skriver hon: ”En glad livlig sommar har det varit – och jag gläder mig åt mitt infall att skriva *Flush*”.⁵ Woolfs förtjusning för arbetet med *Flush* tycker jag mig kunna utläsa i verket, romanen är

---

³ Virginia Woolf, *Ögonblick av frihet 1915-1941*, (red.) Anne Olivier Bell, Elisabeth Grate Bokförlag, Stockholm, 2008, s. 456

⁴ Elisabeth Barrett-Browning ”To Flush” <https://www.poetryfoundation.org/poems-and-poets/poems/detail/43726> (hämtat 10/11/16)

⁵ Woolf, 2008, s. 490

lättisam, samtidigt som den tar upp politik och andra svåra ämnen. Det märks även att Woolf hade roligt med formen som experiment, dock visar det sig att hon, när redigeringen och finputsningen skulle göras, inte längre fann arbetet lika inspirerande: ”Jag måste skriva av mig mitt olyckliga ältande missmod – sedan jag nyss läst de 30 000 orden i *Flush* och kommit fram till att de inte duger. Å så meningslöst – så urtråkigt!”⁶

Det gick relativt snabbt att konstatera att *Flush: A Biography* inte räknas som ett av Woolfs främsta verk. Den är sällan med bland böcker som läses i skolor eller en bok som det finns lika mycket forskning om som exempelvis: *To the Lighthouse* (1927) med flera.

Julia Biggs skriver i *Virginia Woolf, An Inner Life* (2005) om receptionen av *Flush* när den utkom 1933:

Flush, by contrast, was a success from the outset ./.../ As publication day approached, Woolf foresaw that this time she was going to be depressed not so much by the book's failure as by its success. 'They'll say its 'charming' delicate ladylike. And it will be popular... And I shall very much dislike the popular success of Flush'.⁷

Virginia misstänkte att *Flush* skulle sälja bra på grund av det stora hundintresset i Storbritannien, och hon hade rätt. Boken, som började som en idé att roa hennes vän Lytton Strachey, som dog i cancer innan *Flush* blev färdigskriven, blev en storsäljare. Biggs refererar till Alison Light som pekade på ”the irony that 'what began life as a coterie publication, a private joke, became her most accessible work, perhaps the only one to reach the common reader'.”⁸

Björn Kohlström skriver i *Virginia Woolf – en författarbiografi* (2010) ytterst lite om *Flush*, han skriver inledningsvis:

Flush hör till Woolfs mest originella romaner: det är en biografi över en av 1800-talspoeten Elisabeth Barrett-Brownings hundar. Det vore orätmätigt att säga att de dikter Barrett-Browning skrev till hunden, 'To Flush', hör till hennes bästa, och jag tror att få läsare, hundälskare eller inte, skulle våga sig på att utnämna *Flush* till Woolfs bästa roman.⁹

Först och främst nämns *Flush* i Kohlströms kapitel kallad ”Lek”, vilket antyder den mindre seriösa position han placerar *Flush* i som verk i jämförelse med hennes andra romaner han skriver om. Detta kan bero på att Woolf trots allt var noga med att påpeka att *Flush* från början var ett skämt mellan henne och vännen Lytton. Det kan även betyda att han lagt in en

---

⁶ Woolf, 2008, s. 494

⁷ Julia Biggs, *An Inner Life*, Penguin Group, London, 2005, s. 299

⁸ *ibid.*, s. 300

⁹ Björn Kohlström, *Virginia Woolf – en författarbiografi*, H:ström – text och kultur, 2010, s. 83

personlig värdering i verket och menar att det inte är bättre än ett lekfullt experiment. Dock är det värt att nämna att i detta kapitel talar han även om *Orlando*, med mer bravur över den romanen än om *Flush*.

I kapitel 11, "The Years of the Years" lyfter Biggs fram Woolfs inspiration till att börja med *Flush* och hänvisar vad Woolf skrivit till Ottoline Morrell: "I was so tired after *The Waves*, that I lay in the garden and read the Browning love letters, and the figure of their dog made me laugh so much I couldn't resist making him a [l]ife".¹⁰

Flush sålde bra i USA och blev utvald av American Book Society, något som Woolf förmodligen inte var beredd på: "[o]ch jag glömde säga att *Flush* har valts ut av American Book Society. Du milde!"¹¹ Biggs lyfter fram det faktum att *Flush* inte länge är känd som en av Woolfs främsta verk, från sin lilla storhetstid efter publiceringen 1933 är den idag relativt bortglömd: "[y]et despite its initial popularity (there was even talk of a film!), *Flush*, perhaps with *Night and Day*, has become Woolf's most neglected fiction, and her own insistence that it was intended as a joke seems to have put off more readers than it has attracted."¹² Virginia Woolf porträtterat ett icke-mänskligt subjekt och på vilket sätt en kan läsa in djurstudier i hennes verk. Hon har onekligen tidigt lekt med formen biografi redan i *Orlando* (1928), nu gör hon det igen. Denna gång utesluter hon människans synvinkel i sitt berättande.

Sammanfattning av *Flush*

Boken handlar om Elisabeth Barrett Brownings liv under den viktorska eran i England, från det att hon får cocker spaniel-valpen *Flush*. Det som gör denna bok till någonting utöver en vanlig biografi är det faktum att protagonisten är en hund och allt sker med en inre fokalisering (den vi får uppleva berättelsen igenom) från *Flush* perspektiv.

Handlingen utspelar sig från *Flush* första hem på landet, till hur han hamnar på Wimpole Street i London där Barrett Browning bor, upplevelsena under sin första tid där och etableringen av Elisabeths och *Flush*s relation. Boken skildrar även faderns förtryck av Elisabeth och senare författaren Mr. Brownings uppvaktning av henne. Vi får följa deras landsflykt till Italien där de gifter sig och *Flush* upplever skillnaderna mellan livet i London och i Italien.

Då boken enbart utgår ifrån *Flush* tankar och känslor gör den något spännande med begreppet biografi, Woolf ville skriva om den berömda poetens liv, men hon valde att göra

---

¹⁰ Biggs, 2005, s. 273

¹¹ Woolf, 2008, s. 510

¹² Biggs, 2005, s. 300

det via *Flush*, på så sätt är hon tvungen att dyka ner i hur en icke-mänsklig individ upplever och förstår händelser och känslor, hon måste hitta tillvägagångssätt att beskriva den inre berg och dalbanan hos *Flush*, utan att göra honom för mänsklig.

Björn Kohlström skriver i *Virginia Woolf – en författarbiografi*: ”Frihet och fångenskap blir hennes stora teman – spänningsfälten mellan möjligheter och begränsningar, där det kontroversiella ställs mot det frivola.”¹³ Att Woolf arbetar med dessa spänningsfält och att det centrala temat är just frihet och fångenskap i *Flush* är således lätt att konstatera. Med andra ord är det narrativet som gör att även formen på boken har temat möjligheter och begränsningar, frihet och fångenskap.

På ett intressant och lekfullt sätt skildrar hon den bruna cocker spanielns liv sida vid sida med Elisabeth Barrett Browning. Trots det korta formatet innehåller verket en introduktion till namnet ”spaniel”, men även kidnappning, London, Italien och mycket däremellan.

Boken skildrar en relation mellan hund och kvinna och hur de stödjer sig på varandra och utvecklas sida vid sida. Första tiden är de väldigt isolerade och har nästan enbart varandra att umgås med. Woolf har lyckats skildra många olika stadier, så som; sorg, sjukdom, förtryck, lojalitet, kärlek och avundsjuka.

Icke-mänskligt subjekt och djurstudier

Introduktion av *Flush* ur ett djurstudie-perspektiv

Det är onekligen ett komplext ämne, djurstudier, som inte fått nå fullt ut ännu. Kanske på grund av den svåra relationen människor har med djurriket, människan har svårt att se sig själv som djur i samma bemärkelse som de andra varelserna på vår jord. Man kan spekulera om inte människans självövertygelse om sin överlägsenhet bidrar till att bortse från känslor och intelligens hos icke-mänskliga djur?

Bekoff och Pierce skriver i *Wild Justice*: “Taking animal-behavior research as it stands now, there’s compelling evidence for moral behavior in primates /.../ social carnivores (most well studied are wolves, coyotes, and hyenas), cetaceans (dolphins and whales), elephants and some rodents.”¹⁴ De understryker att dessa djur inte är de enda inom forskningen men att dessa arter är de som är mest efterforskade och dokumenterade för att kunna dra konkreta

---

¹³ Kohlström, 2010, s. 23

¹⁴ Bekoff, Pierce, 2009, s. 9

slutsatser. De lyfter också fram nobelpristagaren Niko Tinbergen, etolog som studerade djurs beteenden, samt fältbiologen George Schaller:

[Tinbergen och Schaller] have suggested that we might learn a lot about evolution of human social behavior by studying social carnivores, species whose social behavior and organization resemble that of early hominids in a number of ways (division of labor, food sharing, care of young, and intersexual and intrasexual dominance hierarchies).¹⁵

Om nu forskningen pekar på att människor har mycket gemensamt med icke-mänskliga djur, hur stor sannolikhet är det att vi inte delar moraliska och känslomässiga likheter också? Craig Smith lyfter fram psykologen Jeffrey Moussaieff Masson i sin artikel *Across the Widest Gulf: Nonhuman Subjectivity in Virginia Woolf's Flush* (2002) som menar att djurens känslor "is regarded as too dangerous to be part of the scientific colloquy – such a minefield of subjectivity that no investigation of it should take place".¹⁶ Snabbt kan en parallell dras till människans utnyttjande av icke-mänskliga djur, om konkret forskning om djurens känslor och subjektivitet kom till ytan skulle det få konsekvenser som kommer vara omvälvande. Det är förmodligen inte många som skulle vilja finansera ett sådant forskningsprojekt då det inte lönar den mänskliga rasen.

I *Talking Animals, Why Animal Studies Now?* skriver Kari Weil en fördjupning i ämnet Animal studies och i kapitel 5, "Dog Love/ Wo(o)lf Love" har hon gjort en läsning av *Flush*. Weil jämför *Flush* med *Orlando*, och mycket fokus i analysen ligger vid parallellen mellan Elisabeth Barrett som kvinna och *Flush* som hund och vilken position i samhället de befinner sig i, men hon läser också *Flush* med djurstudier som huvudfokus.

Weil skriver att *Flush* får läsaren att ifrågasätta hur vi förhåller oss till icke-mänskliga djur och vad vi missat i vårt uteslutande av dem: "*Flush* adds to this effort by seeking to understand how such constraints are compounded by our so-called humanity and how they blind us to "other realities" that lie in the shadows."¹⁷

Weil går tillbaka längre för att se hur vi sett på våra medvarelser, hon lyfter fram Charles Darwin och hans syn att se på icke-mänskliga djur, Weil skriver: "Darwin attributes to these same instincts the very development of 'moral qualities' we share with some animals":

---

¹⁵ Bekoff, Pierce, 2009, s. 9

¹⁶ Jeffrey Moussaieff Masson, i Craig Smith, *Across the Widest Gulf: Nonhuman Subjectivity in Virginia Woolf's Flush*, Twentieth Century Literature. Vol. 48. No. 03. Hofstra University, 2002, s. 351

¹⁷Weil, Kari, *Thinking Animals, Why animal studies now?* Columbia University Press, 2012, s. 84

These instincts are highly complex, and in the case of the lower animals give special tendencies toward certain definite actions; but more important elements are love, and the distinct emotion of sympathy. Animals endowed with the social instincts take pleasure in one another's company, warn one another of danger, defend and aid one another in many ways.¹⁸

Det är värt att fundera på varför dessa tankar om icke-mänskliga djur har försvunnit från allmänheten, Darwin skrev om moraliteten hos djur redan 1871 i sin bok *The descent of man and selection in relation to sex*, så varför existerar inte en bred tanke om att icke-mänskliga djur besitter en form av känslomång? Kan avsaknaden av denna tanke i vårt samhälle ha med hegemoni att göra - att det mänskliga djuret sätter sig själv först och störst och vill behålla den platsen?

Weil skriver således att Sigmund Freud inte hade samma tanke om moralitet hos djur, hon lyfter även fram Immanuel Kant och hans uttryck: "animals have a will, but they do not have their own will, only the will of nature"¹⁹ Derek Ryan skriver i *Virginia Woolf and the Materiality of Theory* (2013) "I am interested in the ways in which Woolf's modernist canine experiment anticipates and intervenes in the wider context of our contemporary debates on the question of the animal in literary studies theory/philosophy, and posthumanities more broadly." Han beskriver här den formen av djurstudier som denna undersökning kommer ägna sig åt. En litterär studie om ett skrivet animaliskt subjekt och dennes agens.

Flush som subjekt

Derrida skriver detta om djuriska biografier: "It would not be a matter of 'giving speech back' to animals but perhaps of acceding to a thinking, however fabulous and chimerical it might be, that thinks the absence of the name and of the word otherwise, and as something other than a privation".²⁰ Han menar att djuriska biografier inte direkt ger djuren sin röst tillbaka, men att det är ett experiment för att undersöka de icke-mänskliga djurens röst, ett sätt att uppmärksamma djurens förmåga till rationellt tänkande. Att det är ett sätt att lyfta fram djuren och deras agens. Ryan påpekar "Even when critics have taken Woolf's fictional biography seriously, they have not necessarily taken *Flush the dog* seriously."²¹

Även om narrativet i *Flush* till största del består av en inre fokalisering av Flush, är det också en allvetande berättare som ibland tar över för att beskriva händelser i boken, men även denna

---

¹⁸ Charles Darwin, i Weil, 2012, s. 88

¹⁹ Immanuel Kant, i Weil, 2012, s. 89

²⁰ Jaques Derrida, *The Animal That Therefore I am*, Fordham University Press, 2008 s. 48

²¹ Derek Ryan, *Virginia Woolf and the Materiality of Theory: Sex, Animal, Life*, Edinburgh University Press, 2013, s. 132

berättare utgår ifrån Flush i form av en yttre fokalisering. Den inre fokaliseringen är på en relativt stram nivå, ibland kan en tycka att Flush är där för historien som en videokamera, som dokumenterar händelserna som för historien framåt. Ett exempel på när berättaren är utanför Flush, men fortfarande befinner sig i ett djurisk jag:

Such an education as this, in the back bedroom at Wimpole Street, would have been told upon an ordinary dog. And Flush was not an ordinary dog. He was high-spirited, yet reflective; canine, but highly sensitive to human emotions also. Upon such a dog the atmosphere of the bedroom told with peculiar force. We cannot blame him if his sensibility was cultivated rather to the detriment of his sterner qualities. /.../ he came to dislike barking and biting; he came to prefer the silence of the cat to the robustness of the dog; and human sympathy to either.²²

Här konstateras det också snabbt att Flush är väldigt känslig för både sin omvärld och känslorna runt omkring sig, han är med andra ord duktig på att läsa av situationer och anpassa sig därefter. Dock är det värt att poängtera, trots denna ambivalens vid den inre fokaliseringen, försöker Woolf skriva fram en egen agens hos ett icke-mänskligt subjekt.

Ryan skriver och uppmärksammar vikten vid att inte förminska det icke-mänskliga subjektet per automatik för att det är skrivet av en människa. Ofta finns det andra funktioner och är inte bara antropomorfistisk menat.

But whilst it is important to keep in mind the potential pitfalls in accounting for nonhuman animals through a human perspective, it is crucial not to dismiss the subversive potential of what might on first reading appear to be a straightforward case of anthropomorphism. As Dan Wylie has pointed out, those aspects of text like *Flush* that some critics have labelled as ‘anthropomorphic’ actually function in more complex ways.²³

Ryan anser som citatet ovan visar, att Woolfs Flush inte per automatik är en rollfigur som uteslutande fått mänskliga drag för att kunna få vara en agent. Han menar att Woolf gått djupare än så. Inom djurstudier är antropocentrism något som bör undvikas. Det är ett problem som inte är lätt att lösa, det blir lätt en rundgång i försöket att tilldela en icke-mänsklig varelse mänskliga karaktärsdrag. Men då är det inte längre ett djur utan snarare en människa i ett djur. Syftet med djurstudier är att ge djur en egen agens. Skulle de uteslutande bli tilldelade mänskliga känslouttryck försvinner djurets egen subjektivitet och det är på nytt människan och inte djuret som hamnar i centrum.

Onekligen tänker de inte likadant som mänskliga djur, men det innebär inte heller uteslutande att de inte tänker och känner. Elisabeth Friis påpekar detta i artikeln ”Becoming Flush, Becoming Elisabeth” i antologin *Exploring the Animal Turn: Human-Animal Relations in*

---

²² Virginia Woolf, *Flush*, Penguin Classics, Penguin Random House UK, 2016, s. 29

²³ Ryan, 2013, s. 135

Science, Society and Culture (2014) och menar att Woolf utförligt följer sin strävan att agera som en hund för att föra historien framåt på ett så pass realistiskt sätt som det är möjligt för en människa att skriva utifrån en hunds perspektiv: "Furthermore the narrator attempts to 'become a dog' by telling the story from a dog's point of view".²⁴ Woolf skildrar hundens tankar och känslor med en blandning av typiska "hundliknande" drag och handlingar som reflekterar "mänskliga beteenden", så som:

Then she would make him stand with her in front of the looking-glass and ask him why he barked and trembled. Was not the little brown dog opposite himself? But what is 'oneself'? Is it the thing people see? Or is it the thing one is? So Flush pondered this question too.²⁵

Här skulle Flushs tankeverksamhet kunna tolkas som "mänsklig". Detta är existentiella frågor han ställer sig själv medan han tittar på sin reflektion i spegeln. Men man kan också tycka att Woolf i detta läge kritiserar människan och går via djuret för att undersöka vad ett subjekt faktiskt är. Att titta på sin spegelbild kopplas ofta samman med människans fåfänga och medvetandet om sig själv. Men kan detta ses som något specifikt mänskligt? Det kan argumenteras att spegelbilden fascinerar icke-mänskliga djur precis som den gör med människor, men att de inte relaterar till sin spegelbild på samma sätt som människan gör. En kattunge kan till exempel försöka leka och attackera sin spegelbild då den först tror att det är en annan katt, den kan alltså se att det är ett subjekt i spegeln, men kanske inte alltid kunna urskilja att det är ens egna fysiska form de ser. Man kan fråga sig om fåfänga och den sortens självuppfattning ens existerar utanför den mänskliga världen. Dock finns det dokumenterad forskning om självkänedom hos icke-mänskliga djur. Exempelvis hos bland annat flasknosdelfiner och apor. Forskning om djurens självkänedom har pågått länge. 1970 skapade Gordon Gallup jr. spegeltestet där icke-mänskliga djurs självkänedom utforskas med hjälp av en spegel och andra faktorer för att se om djuret är medvetet om att det är den själv den ser framför sig i spegel.²⁶ Det som inte med säkerhet kan fastställas är bevis för eller emot angående om djuret som speglar sig ställer existentiella frågor heller.

Bekoff skriver i artikeln "Do animals know who they are?"²⁷ från 2009, om forskningens förmåga att undersöka det icke-mänskliga subjektet hos olika arter:

---

²⁴ Elisabeth Friis, "Becoming Flush, Becoming Elisabeth", i Andersson Cederholm, Erika, Björck, Amelie, Jennbert Kristina och Lönngrén, Ann-Sofie, (red.) *Exploring the Animal Turn: Human-Animal Relations in Science, Society and Culture*. Pufendorfinstitutet, Lund, 2014 s. 125

²⁵ Woolf, 2016, s. 29

²⁶ https://www.sciencedaily.com/terms/mirror_test.htm (hämtad 12/01/17)

²⁷ Bekoff, <http://www.livescience.com/39803-do-animals-know-who-they-are.html> (hämtad 14/01/17)

After decades of studying animals ranging from coyotes and gray wolves to domestic dogs and Adelle penguins and other birds, I've come to the conclusion that not only are some animals self-aware, but also that there are degrees of self-awareness. Combined with studies by my colleagues, it's wholly plausible to suggest that many animals have a sense of "mine-ness" or "body-ness." So, for example, when an experimental treatment, an object, or another animal affects an individual, he or she experiences that "something is happening to this body."²⁸

När Woolf skriver fram Flush som en hund framför spegeln som frågar sig själv ”vad är ett jag, är det vad människor ser eller är det vad man är?” ger hon honom förståelsen av vad ett *jag* är och dels funderingar om ett *jag* bara är det omgivningen upplever att man är. Således går det att dra slutsatsen att Flush måste ha självkänedom och också en förståelse för sitt fysiska jag.

Ryan påpekar att denna scen ligger till grund i ett brev Elisabeth skrev till sin vän Hugh Stuart Boyd som Woolf läst. Där skriver Elisabeth att Flush inte klarar av att titta på henne i spegeln då han tror att det i varje spegel är en annan hund som är så nära henne. Elisabeth hävdar att Flush blir väldigt avundsjuk på den ”andra” hunden.²⁹ Ryan skriver: ”By re-writing Barrett’s interpretation of Flush’s mirrored gaze, Woolf again turns the focus away from the human towards the animal.”³⁰ Snarare borde det argumenteras att Woolf kritiserar det mänskliga subjektet genom att hunden blir agenten och människan blir objektet. Hon kastar om och ifrågasätter inte bara subjektet, hon ifrågasätter det mänskliga subjektet. Detta är oerhört viktigt, Woolf valde att utgå ifrån att ett icke-mänskligt djur är mer medvetet än vad forskning kan bevisa. Hon valde att utforska hur ett husdjur som lever sida vid sida med en människa kanske tänker och agerar, hon skrev in en agens hos Flush som får undersöka existentiella frågor och får visa läsaren att det är en möjlighet att en hund kanske är mer medveten än människan tror.”By describing Flush’s denuded encounter with the mirror, focusing on his (self-) gaze, Woolf may invite accusations of anthropomorphism, but in the process she also points to limitations in Derrida’s own consideration of the animal, nudity and the mirror.”³¹

Craig Smith skriver:

The intimate awareness of nonhuman emotions we experience in living with dogs or cats throws into question our exploitations of other species /.../ that have demonstrably comparable levels of intelligence. /.../ We in our culture save face by denigrating our own observation and experience with companion animals.³²

---

²⁸ Bekoff, <http://www.livescience.com/39803-do-animals-know-who-they-are.html> (hämtad 14/01/17)

²⁹ Ryan skriver mer ingående om detta, även med direktcitat från Woolf på s. 141

³⁰ Ryan, 2013, s. 141

³¹ *ibid.*, s. 141. Se även Jaques Derrida, *The Animal That Therefore I Am*, s. 50f för Derridas teori om nakenhet och spegeln

³² Craig Smith, *Across the Widest Gulf: Nonhuman Subjectivity in Virginia Woolf’s Flush*, *Twentieth Century Literature*. Vol. 48. No. 03. Hofstra University, 2002, s. 349

Smith skriver om det animaliska subjektet i *Flush* och om människans syn på andra varelser på vår jord. Samt det faktum att vi ser oss som överlägsna alla andra icke-mänskliga djur.

Han lyfter fram den franska filosofen René Descartes:

Descartes formulated modern anthropocentrism in his distinction between humans, who by virtue of reason are aware of their experience, and nonhuman animals, which he claims are effectively machines lacking in significant self-awareness. Descartes's followers took this view to its logical conclusion, insisting that nonhuman animals are incapable of even such basic experiences as physical pleasure or pain.³³

Smith visar den måttstock som djuren ställs mot är samma som under 1600-talet då Descartes formade sin tanke om antropocentrism. Nationalencyklopedin definierar *antropocentrism* så här: ”antropocentrism, övertygelsen att människan är centrum i universum.”³⁴ Smith påpekar att Descartes var övertygad om att ett djur inte hade någon egen agens. Det enda de hade var instinkter eftersom de var en del av naturen, de kunde inte tänka självständigt och de kunde inte heller känna vare sig empati, smärta eller glädje. Allt som fanns hos djur var instinkter och bottnade i naturens lagar. Detta är grunden till antropocentrismens och detta är något som fortfarande hänger kvar i viss mån. Ryan poängterar att ”Woolf's narrative refuses here to fall into the type of assumptions about the limitations of animal psychology that would lead to accusations of a problematic anthropomorphism.”³⁵ *Antropocentrism* handlar som nämnt här ovanför om människans övertygelse om att hon är centrum i universum. *Antropomorfism* är som nämnt tidigare i texten istället att tilldela mänskliga drag till något icke-mänskligt. Ryan poängterar alltså att Woolfs narrativ inte tillåter en antropomorfisk begränsning i tolkningen då hon öppnar upp för annan förståelse och andra tolkningar av djurens psykologi.

Friis lyfter även hon fram Ryan, som anser att Woolf ”makes interesting attempts to actually write the dog's *Umwelt*”.³⁶ Med *umwelt* refererar Ryan till ett psykologiskt begrepp som Sebeok etablerade i samband med sin zoosemiotik.³⁷ Begreppet myntades från början av biologen Jakob von Uexküll. ”Umwelt” betyder ”omvärld” på tyska och avser miljöfaktorer som påverkar beteende hos både icke-mänskliga djur och människor. Weil argumenterar att ”animals present us with the absolute problem of alterity – the difficulty or near impossibility

---

³³ Smith, 2002, s. 350

³⁴ <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/antropocentrism> (hämtad: 23/11/16)

³⁵ Ryan, 2013, s. 147f.

³⁶ Ryan, i Friis, 2014, s. 127

³⁷ Se kapitel ”Teori och metod” s. 5, där Sebeoks forskningsfält beskrivs lite kortfattat.

of seeing or, perhaps even more so, hearing, smelling, sensing from the place of the absolute other.”³⁸

[F]or von Uexküll it is imperative not to address animals 'merely as objects but also as subjects, whose essential activities consist in perception and production of effects.' Each and every animal constructs 'its' own subjective universe, its *Umwelt*, in which objects are perceived and responded to according to the functional or perceptual signs or tones they emit for each individual subject.³⁹

Genom omgivningen och händelser i historien etableras Flush som en tänkande och kännande individ med sin associationsförmåga men också med en empatisk personlighet.

Självklart går det inte att bortse från att det icke-mänskliga subjektet i *Flush* är skapat och skrivet av en människa. Men en tänker att det är viktigt för verket att det bör läsas utan tankar om författaren bakom orden. Ett verk behöver i många fall få tala för sig själv, utan inbladning av skaparen i tolkningen.

Berättaren i *Flush* konstaterar: ”Flush, as his story proves, had an even excessive appreciation of human emotions”,⁴⁰ man kan tycka att Flush onekligen har ett eget sätt att vara, att uttrycka sig på och egna moraliska koder han eftersträvar, även om känslorna ibland florerar över till mer ”typiska” mänskliga känslor. Friis argumenterar:

The novel's anthropomorphic perspective, /.../ certainly exists, but not in a form as absolute as she describes it. As Smith also points out, Woolf tries to imagine the life of Flush – what he might feel or dream – and, of course, this can't be done without projecting human notions of these matters onto the dog.⁴¹

Friis menar att Woolf lagt på mänskliga känslor när hon skrivit fram Flush. Man kan istället argumentera att det är troligt att Woolf gjort ett bra försök att visa världen att hundar, och icke mänskliga djur överlag, också har ett känsloregister (inte för att hävda att dessa är exakt likadana som människans.) Snarare att Woolf som levt sida vid sida med hundar har lagt märke till att de faktiskt visar ett eget tankesystem och känslor i sitt beteende. Precis som Darwin påpekade på 1800-talet. Se citatet på s. 13 här ovanför. Det är inte svårt att konstatera att hundar har egen vilja, man kan även lyfta fram här att alla som sett en hund drömma, vet att de rör sig mycket, gnäller, och springer i sömnen. Att de kan drömma en mardröm och vakna skrärade eller drömma något som verkar trevligt. Då kan man enkelt dra slutsatsen att

---

³⁸ Weil, 2012, s. 32

³⁹ Jakob von Uexküll i Weil, 2012, s. 31

⁴⁰ Woolf, 2016, s. 7

⁴¹ Friis, 2014, s. 127

om ett djur kan drömma – då måste hen också ha ett eget tanke-system med förstånd. Derrida skriver om detta:

The question 'Does the animal dream?' is, in its form, premises and stakes, at least analogous to the questions 'Does the animal think?' 'Does the animal produce representation?' a self, imagination, a relation to the future as such? /.../ All these questions, and a large number of others that depend on them, are questions concerning what is proper to the animal.⁴²

Här skriver Derrida att djurens drömmar snuddar vid människans ovilja att fundera över om icke-mänskliga individer har ett medvetande som liknar vårt. Frågan om djuret drömmer, följt av frågan: tänker djuret, här vill man tveklöst säga att det är självklart att de gör det. Men eftersom det inte är något som konkret kan verifieras men adekvata svar från djuren så måste en göra antaganden baserade på sig själv och sin vetskap om att de, med största sannolikhet gör det. Woolf utforskar även den sovande Flush medvetande, berättaren spekulerar vad han drömmer medan han gnäller och rör sig i sömnen:

He slept as dogs sleep when they are dreaming. Now his legs twitched – was he dreaming that he hunted rabbits in Spain? Was he courting up a hot hill-side with dark men shouting 'Span! Span!' as the rabbits darted from the brushwood? Then he lay still again. And now he yelped, quickly, softly, many times in succession.⁴³

Ryan som uppmärksammar samma passage ur *Flush* skriver: "Woolf's use of questions in this passage reveals a humble mode of speculation that leaves her strikingly close to the general consensus among animal researchers that dogs do indeed dream and that it is the precise content we are unaware of."⁴⁴ Han pekar på att de flesta som forskar om djurens medvetna är överens om att de faktiskt drömmer, men vad de drömmer om, det vet ingen. Även Smith skriver om detta:

Must this scene be acknowledged as a sentimental conclusion? Dreams, of all psychological phenomena, imply not only a consciousness but a subconscious /.../ Woolf's imagining of Flush's dream, written from the assumption that canine dreams like human ones emerge from a mixture of memory, anxiety and desire, is as valid as any.⁴⁵

Woolf har skrivit fram Flush med ett eget tanke-system, han tänker och drömmer. Hon har skrivit fram detta som hon förmodligen tänkte att en icke-mänsklig individ tänker, känner och agerar. Flush subjektivitet har skapats genom psykiska och fysiska händelser blandat med

---

⁴² Derrida, 2008, s. 62f.

⁴³ Woolf, 2016, s. 104f.

⁴⁴ Ryan, 2013, s. 137

⁴⁵ Smith, 2002, s. 357

tankarna. Det är via sinnen han sin egen agens i boken. Det är genom synen och lukten som han urskiljer det familjära från det icke-familjära. Det intressanta är det faktum att hon använder sig av ett djuriskt subjekt för att utforska vad ett subjekt är för något. På så sätt har hon gjort hunden till agent och i och med det skapat ett icke-mänskligt subjekt.

Framförallt är det via luktsinnet som han nästan uteslutande navigerar sig igenom livet: ”[S]o he leapt hither and thither, parting its green curtain. The cool globes of dew or rain broke in showers of iridescent spray about his nose; the earth, here hard, here soft, here hot, here cold, stung, teased and tickled the soft pads of his feet.”⁴⁶ Detta är ett utdrag ur boken innan Flush kommit till Elisabeth och tillbringat huvuddelen av tiden i Elisabeths sovrum med henne. Friis kommenterar samma citat ur *Flush* och skriver:

This is clearly not the description of a human’s experience of taking a walk in the park, as it is often Flush’s nose – his smelling sense – that is the locus of his perception. Woolf attempts to articulate the sensory aspects of his life, and in this particular passage, the textual rhythm (“here hard, here soft, here hot, here cold”) seems to evoke and thereby allowing the reader to participate in the quick, explorative movements of the lively young spaniel.⁴⁷

Woolf har således lyckats med att skapa ett inre till ett djur utan att göra honom för mänsklig, hon föll inte ner i den antropomorfiska fällan. Utan lyckades behålla ett djuriskt jag som känns övertygande. Woolf fortsätter beskriva hur Flush upplever sin omgivning via luktsinnet: “Then what a variety of smells interwoven in subtlest combinations thrilled his nostrils; strong smells of earth, sweet smells of flowers; nameless smells of leaf and bramble; sour smells as they crossed the road; pungent smells as they entered bean-fields.”⁴⁸ Friis menar att ”[w]hen Woolf participates in Flush’s perspective, she is clearly not literally transforming herself into a dog, but merely following her desire to experience the dog’s mode of existence and this act to follow a desire or a trait is all that any ‘becoming’ takes.”⁴⁹

Följdfrågan blir således: Vem är det som säger att bara människor kan ha ett jag? Vi skriver fram ett mänskligt subjekt när vi skriver historier om människor, då kan man också experimentera med ett djuriskt subjekt, som förmodligen existerar; men som vi människor inte kan utläsa konkret i brist på språk. Man kan argumentera att Flushs tankar mycket väl kan visa så som ett icke-mänskligt djur resonerar, att hundar, som har ett betydligt känsligare luktsinne än människor använder den för att läsa av situationer och sin omgivning är välkänt,

---

⁴⁶ Woolf, 2016, s. 7

⁴⁷ Friis, 2014, s. 127

⁴⁸ Woolf, 2016, s. 7

⁴⁹ Friis, 2014, s. 128

men vi kan inte veta vad hunden tänker när hen luktar på vägen framför sig. Detta är något Woolf väljer att utforska i romanen.

Bara för att djuren inte har ett mänskligt språk, har de ingen egen agens? Weil påpekar att djur, precis som små barn som ej lärt sig tala ännu, är beroende av att andra för att föra deras talan: "The state of subjection, in other words, is comparable to the status of animals or infants who must rely on others to make rational choices for them",⁵⁰ vilket stämmer in på hur vi resonerar när det kommer till icke-mänskliga djur, men inte till små barn? Borde inte de icke-mänskliga djuren också per automatik ha rätten till sitt eget jag, trots att de inte kommunicerar som oss mänskliga djur gör? Woolf har på så sätt valt att gå mot det traditionella tänkandet om människans dominans om subjektivitet när hon valde att skriva *Flush* ur det perspektiv hon valde.

I citatet nedan visar det sig att kvinnan och hunden hittar sig själva i den andre. Det spelar ingen roll att de inte tillhör samma art, för de kompletterar varandra ändå. Flush med sin energi och goda hälsa kompletterar det som är bristfälligt hos Elisabeth, de är till och med lika till utseendet. Här är ett väldigt bra exempel på hur en mänsklig individ och hur en icke-mänsklig individ relaterar till varandra i historien. Woolf pekar ut, att trots att de är två olika arter, finns det likheter, självklart finns det olikheter, men det är någonting som binder kvinnan och hunden samman.

Each was surprised. Heavy curls hung down on either side of miss Barrett's face; Large bright eyes shone out; a large mouth smiled. Heavy ears hung down on either side of Flush's face; his eyes, to, were large and bright; his mouth was wide. There was a likeness between them. As they gazed at each other, each felt; here am I – and then each felt; but how different! Hers was the pale worn face of an invalid, cut off from air, light, freedom. His was the worm ruddy face of a young animal; instinct with health and energy. Broken asunder, yet made in the same mould, could it be that each completed what was dormant in the other?⁵¹

I och med detta citat är det också väldigt enkelt att förstå parallellen teoretiker gör utifrån en feministisk läsning av *Flush*. Själv kan en uppleva detta som en närhet mellan en människa och ett djur, att se djuret, inte som något annat, utan som en egen individ som hör hemma i bokens historia precis lika mycket som kvinnan gör.

Det är viktigt att bejaka tanken om att människan inte är den enda tänkande och moraliska individen på jorden. Det är också viktigt att försonas med det faktum att det finns saker icke-mänskliga djur gör bättre än människan. Vi är alla begränsade på något plan, om det så är förmågan att kommunicera på samma sätt eller förmågan att känna lukter från långt

---

⁵⁰ Weil, 2012, s. 13

⁵¹ Woolf, 2016, s. 15

borta. Detta kan fortfarande innebära att de är kännande, tänkande varelser som har ett annat sätt att uttrycka sig på än oss.

Friis lyfter fram och motsäger Jutta Ittner som har en annan syn på det djuriska subjektet och dess betydelse i Woolfs bok:

Ittner is convinced that Woolf's creation of a canine protagonist is simply a literary device to make a familiar story more interesting or unusual; however, Woolf does more than that. The destinies of the dog and the woman are intertwined, and I aim to show that the novel actually tells the story of two interdependent and interchangeable narrative subjects who are both liberated from their shared instrumentalization".⁵²

Vid läsningen av *Flush* kan en tveklöst hålla med Friis snarare än Ittner, att Woolf onekligen gör med det djuriska subjektet än att försöka berätta en gammal historia från en ny vinkel. Woolf leker med likheter mellan kvinnan och icke-mänskliga djurens position i samhället, men hon drar även likheter mellan deras fysiska attribut och deras mentalitet och menar att en individ av en annan art kan komplettera ens liv till det bättre.

Woolf undersöker språk mellan olika arter och hur en kommunikation kan vara icke-verbal men ändå vara begriplig Woolf ville berätta historien med Flush som subjekt, och för att inte göra hans handlingar och tankar för "mänskliga" har hon fått begränsa hans förstånd för språk. Detta för att historien trots ett djuriskt subjekt skulle bli verklighetstrogen och ej för antropomorfisk, och för att verket inte enbart skulle kategoriseras som fiktion.

Like trauma studies, animal studies thus stretches to the limit questions of language, epistemology, and ethics that have been raised in various ways by women's studies and postcolonial studies: how to understand and give voice to others or to experiences that seem impervious to our means of understanding; how attend to difference without appropriating or distorting it; how to hear and acknowledge what it may not be possible to say.⁵³

Weil lyfter fram Vicky Hearne som var en amerikans filosof, djurtränare och forskare inom lingvistik och djurfrågor: "If we describe the integrity of a language as the physical, intellectual and spiritual distance talking enables the speaker of that language to travel together."⁵⁴ Weil utvecklar detta och skriver:

Trough training, dogs and horses are given tools for entering a relationship within which they can be said to speak, not merely to react. We may not always understand them, but its imperative that we acknowledge that they may have things to say. Hearne gives the example of teaching dogs to track or follow a scent. Once they learn their job, they become much better at it than we humans

---

⁵² Friis, 2014, s. 127

⁵³ Weil, 2012, s. 6f.

⁵⁴ *ibid.*, s. 10

could ever be because we can't read or even find the scents that exist as signs for them and that they read. There is no question of imitation.⁵⁵

Kanske ville Woolf, som hade en egen hund, dela med sig av egna spekulationer hon haft? Hon såg kanske något hon började fundera på när hon tittade in i sin hunds ögon, kanske var hennes följdfråga vad hunden i sin tur såg när den tittade på henne. Smith lyfter fram Quentin Bell som uppmärksammar Woolfs relation till hundar: ”[h]aving spent her life among dogs, Woolf was not conventionally effusive in her behaviour with them.”⁵⁶ Bell lyfter också fram Woolfs syn på hundar:

[s]he was fascinated by all animals but her affection was odd and remote. She wanted to know what her dog was feeling... Flush is not so much a book by a dog lover as a book by someone who would love to be a dog... Her dog was the embodiment of her own spirit, not the pet of an owner.⁵⁷

Onekligen kan en dra parallell till det Bell lyfter fram här ovanför, till hur Woolf ansåg sin hund vara en del av hennes själ och detta tankesätt präglar hela historien om Flush. Förvisso är det svårt att skriva fram ett subjekt ur ett icke-mänskligt perspektiv som människa själv. Människan är begränsad i sin tankeverksamhet som hon är bunden till för sin art. Detsamma gäller för andra arter som försöker kommunicera över sina språkgränser. Weil ger exempel på om man ger en apa förmågan att kommunicera med teckenspråk, ett mänskligt språk – är apan fortfarande ett djur?⁵⁸ Det är en glidning i relationen mellan djur och människa och språk, vad är vi utan språk? Woolf skriver fram ett språk till Flush, men ej med verbala medel.

The fact that they could not communicate with words, and it was a fact that led to undoubtedly to much misunderstanding. Yet did it not lead also to a peculiar intimacy? 'Writing', Miss Barrett once exclaimed after a morning's toil, 'writing, writing . . .' After all, she may have thought, do words say everything? Can words say anything? Do not words destroy the symbol that lies beyond the reach of words?⁵⁹

Flush har med Woolfs skrivna ord fått rätten till sitt eget jag. Weil lyfter fram Paul Patton som menar att ”[a]s a consequence, human-animal relations cannot be regarded as incomplete versions of human-human relations but must be regarded as complete versions of relations

---

⁵⁵ Weil, 2012, s. 10

⁵⁶ Quentin Bell i Smith, 2002, s. 352

⁵⁷ *ibid.*, s. 352f.

⁵⁸ Weil, 2012, s. 6

⁵⁹ Woolf, 2016, s. 23f.

between different kinds of animal”.⁶⁰ Patton lyfter fram att djur-människorelationer inte kan ses som ofullständiga människorelationer utan att de måste ses som någonting helt annat. Man kan inte tolka dessa relationer med samma medel som en tolkar relationer mellan två människor. Friis påpekar att:

“Although Flush and Elisabeth are separated by the ‘widest gulf’ by not being able to speak to each other as humans do, something significant is happening on the discursive level when the text suggest to the reader that the dog and the woman perhaps have a capacity for releasing each other’s ‘dormant’ capacities and that they are made ‘in the same mould’.”⁶¹

Ryan menar att Woolf ”[i]n emphasising the inadequacies of language and suggesting that it is not a necessary component of close companion species bonding, Woolf posits the animal’s apparent lack of speech as not in fact a lack at all.”⁶²

Problemet skriver Weil har med översättning att göra, och det kan en hålla med om. Översättning i den benämning att kommunikationen mellan icke-mänskliga djur och människor blir *lost in translation*, då vi inte med några konkreta medel kan vara hundra procent säkra på vad djuret vill förmedla med sitt skall, eller sitt jamande. Man kan resonera att det här med språk och barrikader som skapas där har mer med subjektets äkthet att göra, det faktum att så många uteslutande resonerar att ett djur inte kan vara en tänkande, resonerande och moralisk varelse enbart på grund av den bristande förståelsen vi har angående deras sätt att kommunicera med oss. Citatet ovan är lite av en befrielse i och med att hon tar bort vikten vid att kunna tala samma språk. Att ”orden tar bort den viktiga symboliken vid språket”.

Vikten vid ett gemensamt talande språk gör att djuren, som ej kan tala som oss mänskliga djur hamnar i ett underläge och anser vara mindre intelligenta och utnyttjningsbara enbart på grund av att de inte kan föra sin talan så som människan. Genom detta citat visar Woolf att ett språk inte per automatik kräver ord för att kunna göra sig förstått. Friis lyfter fram samma passage och skriver:

This is a good example of Woolf’s technique of free indirect speech which she employs throughout the novel and elsewhere. The narrator speculates – is the experience of real intimacy perhaps nonverbal? And therefore a mode of being that, to a higher degree, is more accessible to nonhuman animals than to humans? It is left as an open-ended question, but the text establishes a very real and nonverbal relationship of reversibility between Flush and Elisabeth.⁶³

---

⁶⁰ Paul Patton i Weil, 2012, s. 10f.

⁶¹ Friis, 2014, s. 130

⁶² Ryan, 2013, s. 147

⁶³ Friis, 2014, s. 131

Elisabeth och Flush kan förstå varandra på ett bra sätt utan att formulera sig med samma medel. Woolfs djuriska subjekt är inte språklöst i den bemärkelsen att han inte har något språk, han har ett annat språk, ett språk som inte går in i människans definition av språk som per automatik är en verbal kommunikation. Ryan skriver: "Woolf's text has illuminated: here is a human and a cocker spaniel whose lives are intertwined beyond language".⁶⁴

De använder kroppsspråk, ögonkontakt och intuition för att kunna läsa varandra. Genom detta skapar hon också en annan form av språk mellan de båda, ett språk som kan tyckas speglar äkthet.

Tanken om moralitet

För att undersöka moralen hos Flush har det först och främst varit nödvändigt att slå fast vid hur människan definierar moral. Därefter kan en utgå ifrån dessa attribut för att se om de stämmer in på hur Woolf konstruerat Flush, men det är också viktigt att titta närmre på hur moral hos djur definieras just nu. "[T]he representation of various nonhuman animals poses the question of how they might be seen on their own terms rather than seen as fitting into categories imposed upon them by humans. This is a question of ontology and aesthetics, if not ethics".⁶⁵ Weil lyfter således fram svårigheterna med när människor ska representera icke-mänskliga djur och varför det är en komplex fråga att diskutera. Genom att försöka se djurets agens som något fritt och eget, utan mänsklig påverkan blir det komplicerat. Hur undersöker man ett subjekt utan att grunda det i sin egen erfarenhet och definition av vad det innebär att vara ett jag?

Det skapas en dubbelhet i hur man ska tolka något skapat av människan utan att ta in människan i tolkningen. I ett litterärt verk om ett djur är det dels djurets agens som ska utredas, men man måste också tänka på den mänskliga påverkan som tillkommit det djuriska subjektet vid skapandet av djuret, eftersom den djuriska rollfiguren är skriven av en människa.

Om man ska slå fast vid vad mänsklig moral är: att vara moralisk innebär att ha förståelsen av rätt och fel, och att strävan efter att upprätthålla det goda. En vilja att handla rätt i sitt beteende och sina handlingar. Man kan tycka att en moralisk människa strävar efter att göra rätt för sig i alla lägen, att vara en god medmänniska, att ha empati och förmågan att visa den för de som behöver den samt en genuin godhet som personer runt omkring kan luta

---

⁶⁴ Ryan, 2013, s. 149

⁶⁵ Weil, 2012, s. 26

sig mot. Enligt Svenska Akademiens ordbok definieras moral enligt följande:

Kvalitet hos uppförande l. karaktär ur sedlig synpunkt; egenskap(en) att vara sedlig, sedlighet; sammanfattningen av de beteenden som överensstämmer med god sed; sammanfattningen av de etiska normer som gälla för en människa l. en grupp av människor; uppfattning l. medvetande om l. känsla av vad som (i visst fall) är riktigt ur sedlig synpunkt; förhållandet att handla på ett sedligt riktigt sätt l. förmåga l. vilja att handla så.⁶⁶

Följdfrågan lyder: Har Flush ett brett känsleregister och en självmedvetenhet? Är hans moral densamma som vår?

Är det på grund av verkets mänskliga författare som detta ens lyfts fram, eller har Woolf hittat ett sätt att peka ut det känslomfång som existerar hos djur? Ur en narratologisk mening kan en känna att Flush moraliska sidor känns genuina genom romanen, och att Woolf gett Flush genuina känslor som inte osannolikt kan existera hos hundar. Weil lyfter fram:

Recent studies have shown that the aggressive, macho behaviour that, for Freud, is such an integral part of the life of human males, is rare in canids and that canids may have 'invented' that very 'humaneness' that is considered to be the highest achievement of humanity. Such 'humaneness,' according to ethologists, is what 'makes it easy for wolfish families to form mixed, multi-species packs: humans, dogs, cat, sheep, horses, living in harmony'

(Canids är singularis för den fulla benämningen canidae, vilket är den biologiska benämningen på alla hundliknande raser på jorden, så som hunden, vargen, dingos och räven) Med vilka medel visar Flush att han är en moralisk varelse? Läsaren upplever Flush som snäll, lyhörd och kärleksfull. Han vill vara Elisabeth till lags och om han gör henne arg, lider han och gör allt för att hon ska älska honom igen.⁶⁷ Han strävar genomgående i historien efter att vara en så bra partner till Elisabeth som han bara kan, vilket är väldigt fint. Detta kan kanske anses vara en handling som bottnar i själviskhet, då Flush som sagt lider om Elisabeth är arg på honom. Han observerar även vad som gör Elisabeth lycklig och vad som har motsatt effekt. Men även hos mänskliga djur, hur mycket av våra handlingar bottnar inte i själviskhet och självförverkligande. Flush kan även urskilja godhet och ondska hos andra individer än han själv vilket tyder på att han har ett förstående av vad det innebär att vara ond och god, eller ha någons välmående komma först:

...when once more a step that was heavier, more deliberate and firmer than any other, stopped on the stair; solemnly a knock sounded that was not a tap of enquiry but a demand for admittance; the door opened and in came the blackest, the most formidable of elderly men – Mr Barrett himself.

---

⁶⁶ <http://g3.spraakdata.gu.se/saob/> (hämtad 14/01/17)

⁶⁷ Exempelvis när Flush biter Mr. Browning, s. 40 i *Flush* – Detta kommer diskuteras i nästa kapitel.

His eyes at one sought the tray. Had the meal been eaten? Had his commands been obeyed?⁶⁸

Flush reagerar redan på fotstegen i trappen, Woolf anknyter detta till hundens hörsel som är betydligt mer effektiv än människans, således knyter hon ihop ett fysiskt faktum med hur Flush upplever Mr. Barretts närvaro. Scenen fortsätter: ”Mr Barrett lowered himself heavily into the chair by her side. As the dark body approached him, shivers of terror and horror ran down Flush’s spine.”⁶⁹ Flush är rädd för Mr. Barrett. Han kan uppenbarligen känna att Elisabeths pappa inte är en bra moralisk individ. Flush, som levt sida med sida med Elisabeth, har ur ett förstahandsperspektiv fått uppleva Mr. Barretts förtryck över dottern, och Flush kan nog lätt dra slutsatsen att denna man, inte utsöndrar samma genuina godhet eller känslor som de andra människor han mött. Flush förhåller sig moraliskt till Elisabeth, han vill inte skada henne eller skada någon hon tycker om, eftersom han har förstått att det skadar henne. Flush kan alltså urskilja godhet och ondska genom sina sinnen. Kanske snarare genom sina sinnen än med sitt intellekt. Det kan bottna i genuina karaktärsdrag som är medfödda. Hundar brukar instinktivt kunna känna om de kan lite på individer de möter. Kanske känner de detta genom luktsinnet?

Flush moral bottnar framför allt i hur han förhåller sig till Elisabeth, då det är med henne han spenderar all sin tid. Det är också genom henne han inser när han agerat fel och försöker rätta sig för att inte ses som en ”ond” individ.

Då Flush uppvisar dessa moraliska attribut, och *Flush* är det enda verk som diskuteras i denna uppsats borde man kunna fastställa att han står som det enda subjektet som behövs förhållas till i denna analys, men då han är ett djur blir det mer komplicerat och vi måste förhålla oss till den mänskliga definitionen av moral. Är dessa strikt mänskliga eller gäller det flera arter på vår jord? Kan det vara så att djur har samma eller liknande moraliska vägledning som mänskliga djur men att den ter sig på andra sätt då vi är två helt skilda arter.

Bekoff och Pierce skriver i *Wild Justice: The Moral Lives of Animals* att de syftar till att få den mest skeptiske läsaren att tänka om angående den existerande moralen hos icke-mänskliga djur och att de “[i]n this book we present a unified picture of research concerning moral behavior in animals. We show that animals have rich inner worlds – they have a nuanced repertoire of emotions, a high degree of intelligence”.⁷⁰ De är väldigt noggranna med att kommentera att djuren har sociala relationer, komplicerade sociala förhållanden, samt att de lever efter lagar och regler för att behålla balansen i sitt “samhälle”.

---

⁶⁸ Woolf, 2016, s. 27

⁶⁹ *ibid.*, s. 27

⁷⁰ Bekoff, Pierce, 2009, s. 11

Morality is a broadly adaptive strategy for social living that has evolved in many animal societies other than our own. Our argument relies upon well-established and mostly uncontroversial research. We simply suggest that many parts, taken together, represent an interesting and provocative pattern. Our most controversial move, of course, is to use the label “morality” to describe what we see going on in animal societies. This jump is controversial not for scientific reasons so much as philosophical ones.⁷¹

I inledningen nämnde jag att Bekoff och Pierce lyfte fram kognitiva underökningar av djur som visat att de har många moraliska attribut, bland annat empati, tillit, ömsesidig förståelse och rättvisa. De skriver:

To understand 'fairness' or 'reciprocity,' animals must have some understanding of their opposites. We need to be careful not to make 'moral' (or 'altruistic' or 'prosocial') the opposite of 'selfish.' It isn't. Many moral behaviours are motivated by self-concern, broadly understood. We conform to norms of behaviour because otherwise we face social sanctioning, in the form of ostracism, embarrassment, shame and payback.⁷²

Woolf har i *Flush* skapat ett djuriskt subjekt som agerar självständigt och som tänker på konsekvenser som kommer skada honom själv eller Elisabeth, men han agerar även instinktivt när någonting nytt inkräktar och han blir svartsjuk och rädd för att hans relation med sin Elisabeth håller på att förändras. I denna passage av boken introduceras Mr. Browning och Flush observerar förändringar hos Elisabeth:

she was changing in every relation – in her feelings towards Flush himself. She treated his advances more brusquely; she cut short his endearments laughingly; she made him feel that there was something petty, silly, affected, in his old addectionate ways. His vanity exacerbated. His jealousy was inflamed.⁷³

Flushs agens och hans känslomgång går hand i hand och en kan känna att de onekligen hänger samman och skapar Flushs jag. Man kan tänka att självmedvetenhet och moralitet går hand i hand i förhållande till hur en uppfattar sig själv och sin omvärld. Kan en vara ett jag utan att förhålla sig subjektivt till saker och ting? I citatet ovan beskrivs Flush reaktion på att han får mindre uppmärksamhet och kärlek av Elisabeth, hans fåfänga blir skadad och han blir oerhört svartsjuk. Även om dessa känslomång anser vara av god moral så är de talande för Flush som en egen individ, sällan stöter vi på någon som enbart har positiva karaktärsdrag? Woolf gör honom med ens mångsidig i sin förmåga att vara en tänkande och agerande individ.

---

⁷¹ Bekoff, Pierce, 2009, s. 3

⁷² *ibid.*, s. 19

⁷³ Woolf, 2016, s. 40

Flush uppmärksammar snabbt att Elisabeth får mer post än vanligt och att hennes mentalitet förändras, från att vara orkeslös till att verka rastlös, vilket gör honom misstänksam och rädd att någonting är på väg att förändras.

He could read signs that nobody else could ever see. He could tell by the touch of Miss Barrett's fingers that she was waiting for one thing only – for the postman's knock, for the letter on the tray. She would be stroking him perhaps with light, regular movement; suddenly – there was a rap – her fingers constricted; he would be held back while Wilson came upstairs. Then she took the letter and he was loosed and forgotten. Yet, he argued, what was there to be afraid of, so long as there was no change in Miss Barrett's life?⁷⁴

Detta är början på Elisabeth och Mr. Brownings relation. Som är ett avgörande skede i bokens historia och i Flushs liv. Från att ha Elisabeth för sig själv till att låta en främling dela henne är inte någonting som kommer lätt för Flush:

Mr. Browning strode across the room. He seized Miss Barrett's hand, and sank into the chair by the sofa at her side. Instantly they began to talk. What was horrible to Flush, as they talked, was the loneliness. One he had felt that he and Miss Barrett were together, in a firelit cave. Now the cave was no longer firelit; it was dark and damp; Miss Barrett was outside. He looked round him. Everything had changed. The bookcase, the five busts – they were no longer friendly deities presiding approvingly they were hostile, severe. He shifted his position at Miss Barrett's feet. She took no notice. He whined. They did not hear him.⁷⁵

Här upplever man att Flush känner sig undanskuffad och rädd att hans plats vid Elisabeth, som under många år varit självklar är på väg att försvinna. Således går detta att koppla till hur djur i verkligheten reagerar när någon ny människa eller djur inkräktar på deras territorium, svartsjuka är något som ofta märks tydligt hos icke-mänskliga djur.

I detta skede får läsaren uppleva hans inre strid angående denna förändring med att dela Elisabeths känslor:

Sleep became impossible while that man was there. Flush lay with his eyes wide open, listening. Though he could make no sense of the little words that hurtled over his head from two-thirty to four-thirty sometimes three times a week, he could detect with terrible accuracy that the tone of the words was changing.⁷⁶

Här framkommer det tydligt att Flush är orolig, han är rädd att någonting som han inte förstår håller på att hända och han är orolig att den existens de lever är på väg att rasera. Således pekar detta också på att Flush är väldigt intuitiv i sin förmåga att läsa av sin omgivnings känslor och kanske inte explicit moral i sig, men utan känslor och förmågan att kunna läsa av

---

⁷⁴ Woolf, 2016, s. 32f.

⁷⁵ *ibid.*, s. 35f.

⁷⁶ *ibid.*, s. 39

sin omgivning och återkoppla det han ser och upplever, vad finns det då? Det är en existentiell fråga, som är retorisk, men man kan fundera om inte allt hänger samman, subjektet existerar inte utan moral och intuition och eget agerande utifrån sin moraliska vägvisare.

Till slut kan Flush inte hantera sin svartsjuka och biter Mr. Browning, vid två tillfällen. Elisabeth blir rasande och bestraffar Flush. Mr. Browning visar sig mer förstående, något som gör Flush ännu mer irriterad på honom. Han försäkrar Elisabeth att det inte gjorde någonting och att han förstår varför Flush betar sig aggressivt mot honom: ”Oh, poor Flush, do you think I do not love and respect him for his jealous supervision – his slowness to know another, having once known you?”⁷⁷ Elisabeth är dock inte lika förlåtande och låter bli att ge Flush uppmärksamhet eller kärlek, hon låter honom ligga på golvet istället för i soffan vid hennes fötter. Fortsättningsvis får läsaren uppleva att Flush också har en bra förståelse av rätt och fel. Hans moraliska attribut har Woolf lagt på en nivå som människor med erfarenhet av hundar som med-individer kan relatera till. Till slut inser Flush att han behöver ändra sig för att inte förlora det viktigaste han har:

And as he lay there, exiled, on the carpet, he went through one of those whirlpools of tumultuous emotion in which the soul either dashes upon the rocks and splinter or, finding some tuft of foothold, /.../ Which was it to be – destruction or reconstruction? That was the question. The outlines only of his dilemma can be traced here; for his debate was silent.⁷⁸

Woolf har återigen försökt undvika att göra Flush för mänsklig. Vi får dels följa en inre fokalisering av Flush när han dras med vilket beslut han ska göra. Denna moraliska vaggas om vad som är rätt och fel och hur hans agerande påverkar Elisabeth är något som tynger honom djupt. Woolf har även formulerat det på så sätt att läsaren enbart får följa konturerna av hans dilemma då hans debatt är i tystnad, och eftersom denna scen är i en yttre fokalisering just då så får vi ej vara inuti hans huvud. Sedan får läsaren återigen tillgång till Flush inre då perspektivet skiftar till en inre fokalisering. Flush ligger och funderar på hur han ska fortsätta, ska han fortsätta bråka eller ge med sig och försöka acceptera. Vad är anledningarna till att han ställer detta dilemma mot sig själv? Jo, han är medveten om att han har agerat illa. Han märker det på Elisabeths beteende mot honom och man kan tänka sig att han själv vet att han inte bör agera som han har gjort.

---

⁷⁷ Woolf, 2016, s. 42

⁷⁸ *ibid.*, s. 45

Twice Flush had done his utmost to kill his enemy; twice he had failed. And why had he failed, he asked himself? Because he loved Miss Barrett. Looking up at her under his eyebrows as she lay, severe and silent on the sofa, he knew that he must love her for ever. Things are not simple but complex. If he bit Mr Browning he bit her too. Hatred is not hatred; hatred is also love.⁷⁹

Flush ligger här och funderar kring moraliska grundfrågor, hat och kärlek, att vara etisk och sätta en annan individs välmående före sitt egna. Woolf skriver fram att en komplexitet hos Flush inre som människan inte med någon empirisk forskning kan verifiera stämmer. Djur har som Bekoff och Pierce lyft, fram sin egen moraliska vägledning i sina respektive flockar eller grupper.

Woolf har skapat ett animaliskt subjekt genom sinnesintryck och föreställningen av att de också är moraliska varelser med känslomång och självmedvetenhet.

Genom denna skildring har Woolf skapat en bild som många hundvana människor kan känna igen sig i: om hunden har gjort fel och vet om att dennes människa är arg, märks det allt som oftast på hundens uppträdande. I denna passage får vi även följa Flush när han succesivt går igenom för och nackdelar med att acceptera Mr. Browning och låta Elisabeth vara lycklig. Att erkänna att de inte längre är ensamma i sin grotta är något Flush har väldiga problem med då han är oerhört beskyddande och terretorisk om henne.

Det framkom tydligt vid läsningen av *Flush* att hunden har många moraliska attribut, vid närmare undersökning att det inte är lätt att ”bara konstatera att ett djur har moral” då moral definieras utifrån människan. Woolf är snabb med att förtydliga hennes protagonist moralitet i början av verket:

But the moral code of dogs, whether better or worse, is certainly different from ours, and there was nothing in Flush's conduct in this respect that requires a veil now, or unfitted him for the society of the purest and the chastest in the land then.⁸⁰

Det djuriska känslomångfånget och dess förståelsen är intressant då den tar upp ett nät av olika tankar och tolkningar av icke-mänskliga djur. Som Woolf skriver i citatet ovan, tar hennes externa berättare ställning till hur den djuriska moralen skiljer sig åt från människans. Men det konstateras redan på sida 8 i *Flush* att hans moral är likvärdig de som lever i den högre socialiteten då han kan föra sig samt är mån om de runt omkring sig och därför kommer passa bra med Elisabeth Barrett. Det jag har undersökt i analysen har varit det djuriska subjektet och jag har lyft fram det, samt lagt vikt vid hur ofta det djuriska subjektet förminskas då det jämförs med människan i forskningen, Woolf gör inte detta i romanen. Jag har även pekat på

---

⁷⁹ Woolf, 2016, s. 45

⁸⁰ *ibid.*, s. 8

att moraliska attribut formar ens subjekt, utan moraliska uppfattningar om saker och ting är det svårt att skapa och finna sig i sitt jag. Smith skriver och påpekar en faktor till varför *Flush* inte har fått samma erkännande som Woolfs andra romaner och pekar också på att det olyckligtvis nästan uteslutande finns forskning om *Flush* som en allegori för kvinnans situation i viktorianska England. Slutligen skriver han: "[t]his has the unfortunate effect of implying that *Flush* may be accepted as a serious object of study only to the extent that it may be represented as being not really about a dog."⁸¹ Denna undersökning har tryckt på det faktum att Woolf till möjlig mån har undvikit att göra sitt subjekt antropomorfisk.

En kan hoppas att det som lyfts fram ska kunna skapa andra sätt att förhålla sig till icke-mänskliga subjekt i fortsättningen, åtminstone att denna undersökning sått ett frö som får en chans att växa till nästa gång en stöter på ett subjekt som inte är mänskligt.

Slutdiskussion

Jag har i denna uppsats gått i dialog med djurstudier och den existerande forskningen och undersökt hur det icke-mänskliga subjektet framställs i ett litterärt verk. Även om min undersökning främst har varit en filosofisk sådan om moral och djurets *jag* kan en känna att mycket av det som analyserats och lyfts fram mycket väl kan bottna i sanningar, även om en aldrig skulle kalla detta för fakta utan snarare en undersökning inom djurstudier.

Mina tre frågeställningar jag har utgått ifrån löd: Hur moral hos ett icke-mänskligt djur skildras? Vad som händer med en text när subjektet inte är mänskligt? Hur framkommer subjektivitet och moral hos Woolfs *Flush*? Först och främst kan jag känna att det direkt skapas en dubbelhet i ett verk med ett djuriskt subjekt, läsaren behöver förhålla sig till sina mänskliga tolkningar, samtidigt som det krävs en öppenhet för att acceptera en annan ras inre jag och moral som något konkret, något som faktiskt existerar. Samtidigt skapas dubbelhet i relation mellan författaren, historien och läsaren. Eftersom författaren är mänsklig så är inte den djuriska subjektiviteten i historien sann, då protagonisten, i detta fall *Flush*, som är en hund, inte hade kunnat skriva fram historien själv. Det blir snarare en undersökning i hur ett icke-mänskligt subjekt skulle kunna tänka, känna och resonera. Som Derrida sa, så handlar djuriska biografier inte om den ultimata sanningen utan snarare om att lyfta fram och bejaka en annan form av subjekt än mänskligt. Detta är något som bör diskuteras vidare och som

---

⁸¹ Smith, 2002, s. 349

djurstudier arbetar med att etablera i forskning. Mycket av fokuset i analysen har varit frågan om språk, bristen på mänskligt språk ger icke-mänskliga djur en lägre status och deras tankar och känslor minimeras per automatik eftersom de inte med konkreta medel kan göra sig förstådda i den mänskliga världen. De blir därför undanskuffade som mindre värda och med mindre intellekt eftersom de inte kan föra sin talan så som vi mänskliga djur kan.

Skulle *Flush* fått mer erkännande idag om människan inte hade sett djuren som lägre stående varelser? Hur kommer det sig att ett av hennes mest framgångsrika verk under hennes livstid blivit så bortglömt nu? Har det med relationen vi har till icke-mänskliga djur att göra? Vore det inte positivt om djurstudier blev ett mer utbrett ämne, på så sätt kunde ett icke-mänskligt subjekt kunna få mer erkännande, och vi skulle kanske tillsammans kunna sträva efter en mer jämställd värld där alla former av kommunikation räknas in som ett värdigt språk värt att försöka förstå. Den bristande önskan att sätta sig själv i samma situation som icke-mänskliga djur syns i receptionen av djurstudier och kampen de icke-mänskliga djuren tvingas utstå för människans fortsatta dominans över dem och hela jorden.

Kan detta vara anledningen till varför *Flush* numera anses vara en av Virginia Woolfs sämre verk? Varför den inte når upp till samma erkännande som hennes andra böcker?

Handlar det om det faktum att huvudpersonen är en hund och därför hamnar i underläge i kanoniseringen av Woolfs verk?

Samtidigt är det viktigt att komma ihåg och ta in i diskussionen att vi mänskliga djur är begränsade i hur vi kan kommunicera med icke-mänskliga djur. Vi strävar efter att stå högst upp i hierarkin som den dominanta rasen på jorden, men vi kan inte med full säkerhet veta hur mycket de andra varelsers tankar och moral liknar vår egen, då vi är begränsade i vår förmåga att förstå deras språk. Eftersom detta är något ingen konkret kan veta.

Rättfärdigar det människors handlingar att sätt sig över de andra varelserna, just på grund av den bristande kommunikationsförmågan vi har med dem?

Människan kan inte förstå djurens språk. Djurstudier lyfter fram den här problematiken och det är också en form där litteraturen, som exemplet med *Flush* visar, kan ge läsaren en annan ingång än vid en vanlig biografi.

Sammanfattning

Jag har i min undersökning gjort en närläsning av Virginia Woolfs roman *Flush: A Biography* och tittat närmre på hennes subjekt i boken. Mina två fokusområden i undersökningen har varit djuriskt subjekt och djurisk moral. Dessa två blir lätt sammansmälta och går mycket hand i hand när en gör en tolkning av en rollfigur i litteratur. Kan en utesluta det ena och fortfarande ha en medvetande varelse? Woolf har skrivit fram och undersökt ett djuriskt subjekt i *Flush* och hon har mestadels riktat in sig på att beskriva hans känslor och intryck genom hans sinnen, lukt och syn. I min mening fungerar detta bra för att hålla romanen inom ramen av biografi, även om den drar mot fiktion så kan en tycka att den balanserar lite på gränsen, då hela berättelsens historia bottnar i sanningen om Elisabeth Barretts liv.

Litteraturförteckning

Andersson Cederholm, Erika, Björck, Amelie, Jennbert Kristina, Lönngren, Ann-Sofie, *Exploring the Animal Turn: Human-Animal Relations in Science, Society and Culture*, Pufendorfinstitutet, Lund, 2014

Marc Bekoff, Jessica Pierce, *Wild Justice: The Moral Lives of Animals*, The University of Chicago Press: Chicago and London, 2009

Biggs, Julia, *An Inner Life*, Penguin Group, London, 2005

Derrida, Jaques, *The Animal That Therefore I am*, Fordham University Press, 2008

Kohlström, Björn, *Virginia Woolf – en författarbiografi*, H:ström – text och kultur, 2010

Ryan, Derek, *Virginia Woolf and the Materiality of Theory: Sex, Animal, Life*, Edinburgh University Press, 2013

Weil, Kari, *Thinking Animals, Why animal studies now?* Columbia University Press, New York, 2012

Woolf, Virginia, *Flush*, Penguin Classics, Penguin Random House UK, 2016

Woolf, Virginia, *Ögonblick av frihet 1915-1941*, Red: Anne Olivier Bell, Elisabeth Grate Bokförlag, 2008

Smith, Craig, *Across the Widest Gulf: Nonhuman Subjectivity in Virginia Woolf's Flush*, Twentieth Century Literature. Vol. 48. No. 03. Hofstra University, 2002

Elisabeth Barrett Browning ”To Flush”:

<https://www.poetryfoundation.org/poems-and-poets/poems/detail/43726> 10/11/16

<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/antropocentrism> 23/11/16

Science Daily:

https://www.sciencedaily.com/terms/mirror_test.htm 12/01/17

Marc Bekoff:

<http://www.livescience.com/39803-do-animals-know-who-they-are.html> 14/01/17

<http://g3.spraakdata.gu.se/saob/> hämtad 14/01/17